דלא ליפלוג לישני. °על פלגי מים: א"ר תנחום בר חנילאי *לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, מי ידע איניש כמה חיי? כי קאמרינן *ביומי. °אשר פריו יתן בעתו אמר רבא אם פריו יתן בעתו, ועלהו לא יבול, ואם לאו: על הלומד ועל המלמד עליהם הכתוב אומר °לא כן הרשעים כי אם וגו' *אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב מאי דכתיב °כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה ועד כמה? *עד מ' שנין והא *רבא אורי? התם בשוין, ועלהו לא יבול *אמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה אמר רב אחא בר אבא אמר רב המנונא אמר רב *שאפילו שיחת חולין של ת"ח צריכה *תלמוד שנאמר °ועלהו לא יבול, וכל אשר יעשה יצליח א"ר יהושע בן לוי דבר זה *כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים: כל העוסק בתורה [א] נכסיו מצליחין לו כתוב בתורה דכתיב °ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשון שנוי בנביאים דכתיב °לא ימוש ספר התורה [הזה] מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל משולש בכתובים דכתיב °כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח. מכריז רבי אלכסנדרי מאן בעי חיי, מאן בעי חיי כנוף ואתו כולי עלמא לגביה אמרי ליה: הב לן חיי, אמר להו °מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו' *(סור מרע ועשה טוב וגו') שמא יאמר אדם נצרתי לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה [אלך] *ואתגרה בשינה, ת"ל סור מרע ועשה טוב *אין טוב אלא תורה שנאמר °כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו: הגיע לכיפה מקום שמעמידין בה עבודת כוכבים: א"ר אלעזר אמר רבי יוחנן אם בנה שכרו מותר פשיטא *משמשי עבודת כוכבים הן ומשמשי עבודת כוכבים בין לרבי ישמעאל בין לרבי עקיבא אינן אסורין עד שיעבדו? אמר רבי ירמיה לא נצרכה אלא לעבודת כוכבים עצמה, הניחא למ"ד עבודת כוכבים של ישראל אסורה מיד ושל עובד כוכבים עד שתעבד שפיר, אלא למ"ד של עובד כוכבים אסורה מיד מאי איכא למימר? אלא אמר רבה בר עולא לא נצרכה אלא במכוש אחרון, עבודת כוכבים מאן קא גרים לה, גמר מלאכה, ואימת הויא גמר מלאכה במכוש אחרון, מכוש אחרון לית ביה שוה פרוטה, אלמא קסבר *ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף: **מתני'** [ב] (ואין עושין תכשיטין לעבודת כוכבים קטלאות ונזמים וטבעות רבי אליעזר אומר (א) בשכר מותר). *אין מוכרין להם במחובר לקרקע אבל מוכר הוא משיקצץ ר' יהודה אומר °מוכר הוא על מנת לקוץ: **גמ'** מנהני מילי? אמר רבי יוסי בר חנינא

דאמר

רש"י

דלא ליפלוג לישני. שלא יתחלקו הלשונות דהאי גרים שמעתא בהאי לישנא והאי גרים לה בלישנא אחרינא וחדא מילתא היא ומיהו תלמיד דגרים מתרוייהו (לישני) משתבש בגירסיה משום דמבלבל לישני: **ביומי.** ב' ימים מקרא וב' ימים משנה וכו' וכן כל שבוע ושבוע: **אם פריו יתן בעתו.** שיקבע עתים לתורה: **רשעים.** הרי משמע לומד ומלמדו ל"א פריו יתן בעתו שלומד ועושה פרי כלומר מקיים מה שכתוב בתורה וזה עיקר: **על הלומד ועל המלמד.** שאסור ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון: **הפילה.** לשון נפל שלא מלאו ימיו כלומר תלמיד שלא מלאו ימיו רבים חלליו: **ועצומים.** המתעלמים והמחרישים ומתאפקים מלהורות הורגין את הדור ועצומים לשון ועוצם עיניו (ישעיה לג): **ועד כמה.** הוי ראוי להוראה: **עד ארבעין שנין.** משנולד: **והא רבא אורי.** וכל ימיו לא היו אלא ארבעים שנה *בפ"ק דראש השנה (דף יח.): **התם בשוין.** בשאין בעירו גדול ממנו: **שיחת חולין.** של חכמים צריכה תלמוד כדי להתלמד לדבר בלשונם שהוא בלשון נקיה *ועושר ומרפא: **ועלהו.** הוי דבר קל שבאילן וכתיב לא יבול כלומר לא ילך לאיבוד: **פשיטא.** דשכרו מותר דהא כיפה זו לאו עבודת כוכבים היא אלא תשמיש לעבודת כוכבים: **בין לר' ישמעאל ובין לר"ע.** דפליגי בעבודת כוכבים עצמה מאימתי נאסרת, בתשמיש מודו דאין אסורין: **עד שיעבדו.** עד שישתמשו בהן לעבודת כוכבים בפרק רבי ישמעאל (לקמן דף נא:) בברייתא בגמרא: **לא נצרכה.** הא דר"א: **אלא לעבודת כוכבים עצמה.** שאם עשה ישראל לעובד כוכבים עבודת כוכבים בשכר שכרו מותר: **הניחא למאן דאמר כו'.** פלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע היא: **של ישראל.** שעשה ישראל לצרכו למוכרה לעובד כוכבים: **ושל עובד כוכבים משתעבד.** וזו עדיין לאו נעבדה מש"ה שכרו מותר שזו לצורך עובד כוכבים נעשית: **מאן קא גרים לה.** להקראות עבודת כוכבים: **במכוש האחרון.** מכת קורנס האחרון: **לית ביה שוה פרוטה.** הלכך שרי דשכירות שאר מכושות לא מיתסר דההוא לאו שכר עבודת כוכבים הוא וקסבר ר"א ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף אומן המקבל עליו לעשות בשכר לא אמרינן בגמר המלאכה הוא קונה כל השכירות אלא כל פורתא ופורתא דעבד, קמא קמא קני אגרא, דפלוגתא היא בקדושין (דף מח.) (ג) עשה לי שירין נזמים וטבעות ואקדש לך:

לא

תוספות

ישלש אדם שנותיו וכו' אלא ליומי. פי' ב' ימים מקרא וב' ימים משנה וב' ימים תלמוד ולשון ליומי דחקו לפרש כן מיהו אכתי איכא לאקשויי מי ידע כמה חי לכך נראה ליומי בכל יום ולכך תקנו פסוקי התמיד ומשנת איזהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל ונראה לר"ת דאנו שעוסקין בתלמוד בבלי דייט כי הוא בלול במקרא במשנה ובתלמוד כדאמרינן בסנהדרין (דף כד.) בבל בלולה במקרא בלולה במשנה בלולה בתלמוד:

אם פריו יתן בעתו. נראה לפרש להר"ר אלחנן הוראה כדבסמוך ובקונטרס פירש לענין קביעות עתים לתורה:

הגיע לכיפה כו'. ואית ספרים דגרסי אין עושין תכשיטין לעבודת כוכבים קטלאות נזמים וטבעות ר"א אומר מותר אבל נראה דלא גרס דלא מסתברא שיתיר שום אדם לעשות לכתחלה תכשיטי עבודת כוכבים ואין לומר דשרי ר"א משום איבה כדשריא בפ"ב (לקמן דף כו.) לילד את העובדת כוכבים דלא דמי דהתם ודאי איכא איבה דליכא לאשתמוטי אבל הכא איכא לאשתמוטי למימר דאסר לן למעבד שום תכשיטי עבודת כוכבים וליכא למימר נמי דאתא לאשמועינן דבדיעבד שכרן מותר דא"כ הייט רבי אלעזר האמורא דגמרא דאמר אם בנה שכרו מותר ונראה שלא היה כתוב בספר רבינו שלמה מדלא פירש מאי קטלאות:

מכוש אחרון לית ביה שוה פרוטה. וא"ת מ"מ הלא הוא אסור ליהנות מדמי עבודת כוכבים אפילו בפחות משוה פרוטה וא"כ נמצא איסור מעורב בשכרו וי"ל כיון דבשביל מכוש זה האחרון לא היה העובד כוכבים נותן ממנו משכירותו פחות א"כ אין לו עליו שכר עבודת כוכבים כלל ואע"פ שעובד כוכבים מקפיד על פחות משוה פרוטה בגזל *מ"מ הכא ליכא קפידא כולי האי:

אלמא קסבר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף. והכי נמי (ג) פרק האיש מקדש (קדושין דף מח.) גבי ההיא דעשה לי שירין נזמין וטבעות ואקדש אני לך אינה מקודשת ומפרש טעמא דכיון דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף א"כ כל פרוטה ופרוטה הויא לה מלוה והוי ליה *מקודש במלוה דאינה מקודשת וקשה מ"ש מההיא דפרק איזהו נשך (ב"מ דף סה. ושם ד"ה שכירות) גבי מרבין על השכר דרבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ואמר רבא דקו בה רבנן בהא מלתא ואוקמוה אקרא וי"ל דודאי כל זמן שאין הפועל חוזר אין לו שכרו עד לבסוף ואין לבעה"ב עליו משום בל תלין וגם מותר להרבות על שכר דליכא כאן אגר נטר אבל אם פועל בא לחזור מודו בהא דיוכל לחזור וישתלם שכרו לפי מה שעשה שבשעה שחוזר או קרוי סוף ולא נפקא לן (ד) כלל התם פלוגתא בישנה בשכירות מתחלה ועד סוף כדמוכח התם מקראי דלא שייך אגר נטר כדאמרי' וגם איסור בל תלין ולא שייך פלוגתא (ה) ישנה לשכירות אלא הכא וגבי קדושין כדפרישית [ועי' תוס' ב"ק דף לט. ד"ה ואי בעית אימא ותוס' קדושין דף מח. ד"ה דכ"ע]:

דאמר

רבינו חננאל

[לעולם] ישלש אדם כל יום ויום שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד. אשר פריו יתן בעתו אמר רבא אם פריו יתן בעתו כלומר בעת שהגיע להוראה ועלהו לא יבול אלא מתקיים ואם לאו עליו הכתוב אומר על המלמד שלא הגיע ללמד ועל הלמד ממנו לא כן הרשעים כי אם כמוץ וגו' והיינו דאמר רב מאי דכתיב כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה. ומתי הגעתו בהוראה א"ר זירא מבן מ' שנה ולמעלה א) כלומר ישב ראש ישיבה ומת בן מ' שנה כבר פירשנוהו ביבמות ובראש השנה ופרקי' בימי רבה בר נחמני לא הוה עדיף מיניה אלא חכמי דורו כולן שוין הן לו לפיכך הורה. ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להוראה וליכא עדיף מיניה ואינו מורה: מנין שאפי' שיחת חכמים צריכה תלמוד שנאמר ועלהו לא יבול ומצאנו שנקראו האילנות שיחים שנאמר וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ: כתיב בתורה ובנביאים ובכתובים כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין בתורה שנאמר ושמרתם את דברי הברית הזאת למען תשכילו וגו' בנביאים לא ימוש ספר התורה הזה מפיך וגו' כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל [בכתובים] דכתיב וכל אשר יעשה יצליח מי האיש החפץ חיים וגו' סור מרע ועשה טוב והתעסק בתורה שנקרא לקח טוב: (מתני') [פיסקא] הגיע לכיפה שמעמידין בה עבודת כוכבים אסור לבנותה: א"ר אלעזר אם בנה שכרו מותר. פשיטא. הכיפה משמשי עבודת כוכבים היא ומשמשי עבודת כוכבים בין לר' ישמעאל בין לר"ע אינן אסורין אלא עד שיעבדו דהא ר' ישמעאל ור"ע לא נחלקו אלא בעבודת כוכבים אבל במשמשי עבודת כוכבים דברי הכל עד שיעבדו חלוקת ר' ישמעאל ור"ע בפ' ר' ישמעאל אומר שלש אבנים (דף נא ע"ב) ופריק ר' ירמיה לא נצרכה להא דר"א אלא בשכירות עבודת כוכבים עצמה ודחי' ליה הניחא לר"ע איצטריך אלא לר' ישמעאל דאמר עבודת כוכבים דעובד כוכבים אינה אסורה אלא משתיעבד ב) פשיטא ופרקי' לא נצרכה אלא למכוש אחרון כלומר אימת נקראת עבודת כוכבים במכוש אחרון בשעת גמר מלאכה וההוא מכוש אחרון לית ביה ש"פ אלמא קסבר ר"א ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וכל שכירות קודם שתהיה עבודת כוכבים מותרת: ראינו לגאון ז"ל שאמר מותר לישראל להשכיר לעובד כוכבים בין פונדק בין חנות ובין חצר ובין ספינה והעובד כוכבים מפליג בה בשבת הני כולהו שריאן ואפי' בא"י דכבר פסיקא הלכתא כר' יוסי וכ"ש בשאר ארצות וליכא למיחש אלא במרחץ בלבד ולא בכל מרחץ אלא במרחץ הקרואה על שם ישראל ומפני מראית העין אסור ולא משום שביתה דלית שביתת כלים אלא לבית שמאי ואינה הלכה ואם יש לישראל דירה ובתוכה מרחץ שאין רוחצין בה אלא שכני הדירה בלבד מותר להשכירה לעובד כוכבים: מתני' אין מוכרין להן במחובר לקרקע:

א) נ"ל ופרכינן והא רבה אורי כלומר כו'. ב) דברי רבינו כמו שהוא לפנינו אינו מובן דהא הקושיא הוא לר"י דמאי קמ"ל פשיטא מאי מהדר דלא נצרכה אלא למכוש אחרון ואולי דט"ס נפל בדברי רבינו.

עין משפט נר מצוה

פו א מיי' פ"א מהל' ת"ת הל' יא סמג עשין יב טוש"ע יו"ד סי' רמו סעיף ד:

פז ב מיי' שם פ"ה הל' ד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רמב סעיף יג [וברב אלפס עוד בסנהדרין פ"ד דף רכח.]:

פח ג מיי' שם פ"ה הל' ד סמג שם טוש"ע יו"ד [וברב אלפס שם]:

פט ד מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' יא סמג לאוין מה טוש"ע יו"ד סי' קמג סעיף ב:

צ ה מיי' שם הל' ד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קמג סעיף א:

[עיין תוספות לעיל טו.]

צא ו מיי' שם פ"ז הל' ה ופ"ט הל' ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קמג סעיף ב:

צב ז מיי' שם פ"ט הל' ה סמג לאוין כ סמג עשין כח טוש"ע חו"מ סי' שלט סעיף טו:

צג ח מיי' פ"י מהל' עבודת כוכבים הל' ד סמג לאוין מה טוש"ע יו"ד סי' קנא סעיף ז:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ר"א אומר שכר מותר: (ב) רש"י ד"ה לית וכו' בקדושין גבי עשה לי: (ג) תוס' ד"ה אלמא וכו' והכי אמרי' פ' האיש: (ד) בא"ד ולא נפקא לן מינה כלל התם בפלוגתא: (ה) בא"ד ולא שייך פלוגתא דישנה:

מסורת הש"ס

[קדושין ל.]

סוטה כב. ע"ש

[לקמן נא: חולין מ.]

[קדושין מח. סג. ב"ק לט.]

[לעיל יד:]

הגהות הגר"א [א] גמ' נכסיו. נמחק ול"כ דרכיו: [ב] במשנה ואין עושין תכשיטין לעבודת כוכבים קטלאות נזמים וטבעות ר"א בשכר מותר. כל זה נמחק (ועי' תוס' ד"ה הגיע):

נושא/מבנה
זכרו מצליחין
מהתורה
מנביאים
מהכתובים

נושא
דינו של ר' יוחנן
ישראל שבנה כפה לעבודה זרה (עבודת משמשי ע"ז) שכרו מותר

מבנה
תשובות לשאלה למה נצרכה דינו של ר' יוחנן כי הוא פשוט

אהרון
אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול [illegible]